

Mit, tradycje i rzeczywistość materialna.
Kruszwica.
Od wczesnopiastowskiego grodu
do zamku kazimierzowskiego

Część II. Zamek

Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk
Ośrodek Studiów Pradziejowych i Średniowiecznych
w Poznaniu

Mit, tradycje i rzeczywistość materialna.
Kruszwica.
Od wczesnopiastowskiego grodu
do zamku kazimierzowskiego

Część II. Zamek

redakcja Wojciech Dzieduszycki, Joanna Sawicka

Redakcja

Wojciech Dzieduszycki, Joanna Sawicka

Opracowanie graficzne i projekt okładki

Joanna Sawicka

Redakcja techniczna

Joanna Sawicka

Opracowanie indeksów i bibliografii

Jakub Sawicki

Tłumaczenia

Mark Ordon

Skład i łamanie

Joanna Sawicka

**NARODOWY PROGRAM
ROZWOJU HUMANISTYKI**

Praca finansowana ze środków Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego
w ramach projektu „Narodowy program Rozwoju Humanistyki”
nr umowy 1aH 15 0419 83 5, w latach 2015-2022,
Mit, tradycje i rzeczywistość materialna. Kruszwica.
Od wczesnopiastowskiego grodu do zamku kazimierzowskiego

© Copyright by Instytut Archeologii i Etnologii PAN and individual authors

Na okładce: Kruszwica, stołowy nóż z brązową rękojeścią, zdobioną emalią,
XVI-XVII w. Fot. Maciej Jórdeczka

Spis treści

Wprowadzenie, 9

Wojciech Dzieduszycki, Piotr Pawlak, *Spokojne dzieje i burzliwy koniec zamku w Kruszwicy*, 11

Piotr Pawlak, *Studia nad stratygrafią i poziomami architektoniczno-użytkowymi*, 19

Maciej Małachowicz, *Architektura zamku kruszwickiego*, 35

Jarmila Kaczmarek, *Ceramiczne elementy architektoniczne zamku i próba ich rekonstrukcji*, 63

Kateriny Zisopulu-Bleja, *Systemy grzewcze zamku kruszwickiego*, 83

Tomasz Janiak, *Próba rekonstrukcji wybranych pieców na podstawie materiału archeologicznego (stan. 2 i stan. 4)*, 123

Piotr Pawlak, *Mieszkańcy zamku i materialne wyznaczniki ich obecności*, 145

Joanna Sawicka, *Zamek w Kruszwicy – jego oszklenia i szkło użytkowe*, 177

Agnieszka Stempin, *Gospodarowanie wolnym czasem. Zamek*, 217

Mit, tradycje i rzeczywistość materialna.

Kruszwica. Od wczesnopiastowskiego grodu do zamku kazimierzowskiego.

Zakończenie

241

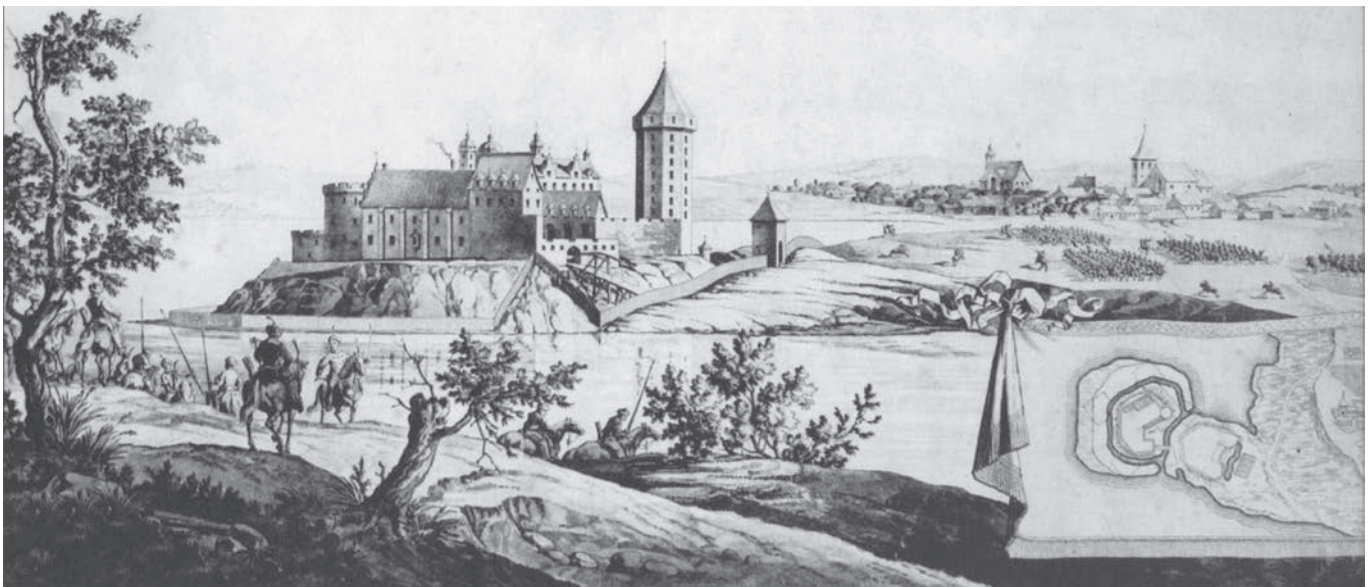
Bibliografia

249

Aneksy, indeksy, katalogi i wizualizacje. Spis zawartości płyty DWD

303

Ryc. 1. Widok zamku w Kruszwicy rysowany przez E.J. Dahlbergha, rytowany przez W. Swiddego w 1694 r., opublikowany w dziele S. de Pufendorfa *De rebus a Carolo Gustavo Sveciae Rege gestis commentatorum libri septem elegantissimus tabulis aeneis exornati cum triplici indice* w 1696/97 r.

View of the castle in Kruszwica, drawing prepared by E.J. Dahlbergh, engraved by W. Swidde in 1694, published in the work by S. de Pufendorf *De rebus a Carolo Gustavo Sveciae Rege gestis commentatorum libri septem elegantissimus tabulis aeneis exornati cum triplici indice* in 1696/1697

Zamek w Kruszwicy zajmuje szczególne miejsce w polskiej symbolice narodowej, dotyczy to zwłaszcza jego jedynej ocalałej części - Mysiej Wieży, jednym z najbardziej znanych obiektów historycznych w Polsce. Pojęcie „zamek” pojawia się w powszechnym użyciu późno, dopiero w XV wieku, niemal 100 lat po wybudowaniu zamku kruszwickiego. W czasach kazimierzowskich powszechnie używano określenia *gród*, stosowanego do obronnych złożań zarówno drewniano-ziemnych jak i murowanych. Zamki kazimierzowskie są specyficznym zespołem średniowiecznych zamków w Polsce, charakteryzujących się różnorodnością form dostosowywanych do lokalnych warunków. Łączy je osoba fundatora i lokalizacja w strategicznych miejscach obrony państwa. Ranga i znaczenie tak ufortyfikowanych miejsc były często utrwalone od wielu wieków. Tak jak miało to miejsce w Kruszwicy, gdzie ceglany zamek powstał w południowej części wcześniejszego, ufortyfikowanego wczesnośredniowiecznego grodu.